

Моніторинг адаптації учнів 1, 5, 10 – х класів до навчання та рівень сформованості пізнавальної активності

Шкільна адаптація -це пристосування дитини до нової системи соціальних умов, відносин, вимог, видів діяльності, нового режиму. Важливо, щоб це пристосування було здійснене без серйозних внутрішніх травм, не зашкодило самопочуттю, настрою, самооцінці дитини. Нашою ціллю є створення у закладі комфортного та сприятливого середовища для навчання та розвитку дітей. Тому значне місце відводиться вивченню рівню адаптації учнів 1 класу. У 1 класі навчається 26 учнів. Психологічне напруження у першокласників, які вперше переступили поріг школи, виникає як результат реакції на незвичне середовище. В житті дитини змінюється все: обов'язки, оточення, розпорядок дня. Період входження дитини в шкільне життя є періодом соціально-психологічної адаптації до нових умов. Цей процес супроводжується певними змінами в емоційному стані дитини (зростанням внутрішньої напруженості, підвищеної тривожності, зниженням самооцінки, тощо).

Це і нові умови життя та діяльності, нові контакти, нові стосунки та обов'язки. Крім того, змінюється соціальна позиція особистості: з просто дитини на учня. Навчальна діяльність стає провідною, значущою. В цілому змінюється повністю життя дитини. Тепер все підпорядковується навчанню, шкільним справам. Але пристосування до школи відбувається не відразу. Це досить тривалий процес, пов'язаний із значним напруженням усіх систем організму. Період адаптації розпочався з 1 вересня і триває у кожної дитини по-різному. Тривалість адаптаційного періоду залежить від таких факторів: вік, стан здоров'я, розвиток дитини, індивідуальні особливості, рівень натренованості адаптаційних механізмів, досвід спілкування з дорослими та однолітками.

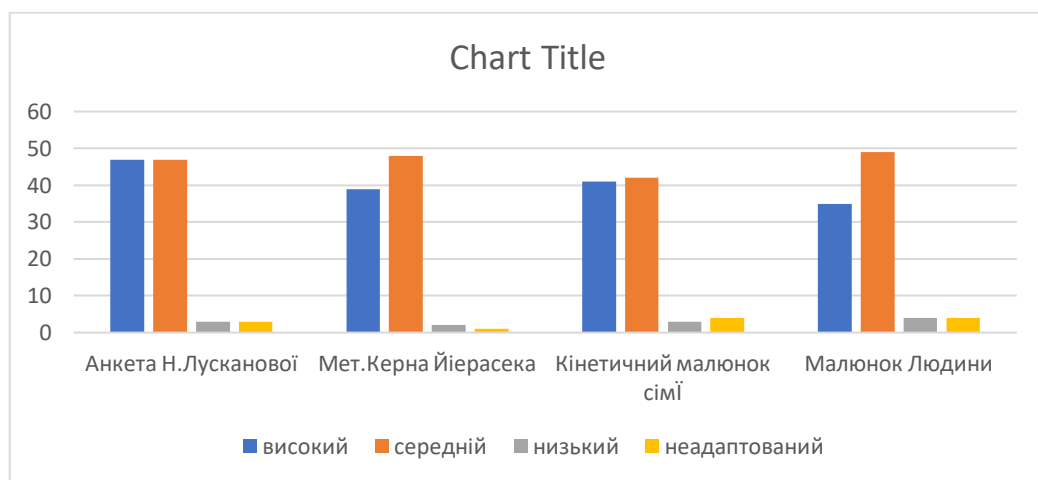
За результатами проєктивних методик, бесід та анкетування більшість учнів мають позитивне сприйняття процесу навчання, вчителя, себе як учня, взаємин з однокласниками. Діти йдуть до школи охоче, а не з примусу. У школі їм все подобається, вони товаришують між собою, на уроках активні. Проте, у одного учня є проблеми у стосунках з однокласниками, низька мотивація навчальної діяльності.

За результатами спостереження психологом за дітьми та опитування - 12 учнів мають високий ступінь психологічної та соціальної адаптації. Ці діти адаптувалися до школи протягом перших двох місяців навчання, швидко влилися у шкільний колектив, освоїлись в школі, знайшли друзів у класі, у них майже завжди гарний настрій, вони доброзичливі, сумлінно і без зайвих зусиль виконують усі вимоги вчителя. 12 учнів мають середній рівень адаптації. Вони засвоюють основний зміст навчальних програм, уважні при виконанні завдань, але при умові контролю з боку дорослих, зосереджені, коли займаються чимось цікавим. І тільки в одного учня спостерігається низький рівень адаптації.

З метою профілактики дезадаптації учнів, прогнозування труднощів у навчанні та шляхів їх вирішення, а також психолого-педагогічного супроводу учнів, які мають ознаки дезадаптації за всіма або більшістю досліджуваних аспектів рекомендувати:

- ✓ надавати поради батькам та вчителям щодо оптимальної підтримки дитини у період адаптації;
- ✓ проводити корекційно-розвивальні заняття з дітьми “групи ризику”.

- ✓ постійно вивчати індивідуальні особливості дітей та визначати причини труднощів в навчанні та вихованні;
- ✓ приділяти належну увагу учням, які мають низький та середній рівень адаптації;

У результаті проведеної роботи, вивчивши і проаналізувавши адаптованість п'ятикласників до навчання в середній школі слід зазначити, що здобувачі освіти 5-го класу в основному адаптувалися до умов навчання в середній школі і почуваються досить комфортно. Їх задовольняє розширення їхнього освітнього простору: різні вчителі, більше предметів, старші здобувачі освіти. Проте проблемою залишається організованість та дисципліна учнів, попередження втомлюваності п'ятикласників та дотримання здоров'язберігаючих технологій. Це – напрямок роботи над якими слід працювати учителям у 5-му класі.

Перехід учнів з початкової в середню ланку школи - одна з педагогічно найбільш складних проблем, а період адаптації у 5-му класі - один з найважчих періодів шкільного навчання. В останні роки в педагогічній і психологічній літературі багато говориться про складності цього періоду навчання, що він став сприйматися мало не як об'єктивна криза розвитку дітей 9-10 років, що породжує серйозні педагогічні проблеми. Підстав для такого твердження більш ніж достатньо: стан дітей у цей період з педагогічної точки зору характеризується низькою організованістю, іноді недисциплінованістю, зниженням інтересу до навчання та її результатами, з психологічної - зниженням самооцінки, високим рівнем ситуативної тривожності. Це означає,

що збільшується число дітей, що зазнають значний труднощів при навчанні та адаптації до нових умов організації навчального процесу. Для них особливо важлива правильна організація адаптаційного періоду при переході з початкової школи в середню ланку. Тому, увага педагогічного колективу школи, повинна бути спрямована на забезпечення якості освіти як умови сталого розвитку шкільного співтовариства, постійно зростає увага до проблем адаптації школярів. Перехідний період з початкової школи в основну позначається на всіх учасників освітнього процесу: учнів, педагогів, батьків, адміністрацію школи, фахівців психолого-педагогічної служби. Часто наслідки бувають негативними, що обумовлено:

- зміною соціального становища;
- зміною ролі учня;
- збільшенням навчального навантаження;
- зміною режиму дня;
- різницею систем і форм навчання;
- складнішої програми основної школи порівнюючи з початковою;
- відмінністю вимог з боку вчителів - предметників;
- зміною стилю спілкування вчителів з дітьми.

Перехід з початкової до середньої школи викликає збільшення навантаження на психіку дитини. Психологічні і психофізіологічні дослідження свідчать, що на початку навчання в 5-му класі школярі переживають період адаптації до нових умов навчання, багато в чому схожий з тим, який був на початку навчання в першому класі. Це виявляється в зростанні тривожності, зниженні працездатності, підвищеній сором'язливості, чи навпаки, «розкутості», неорганізованості, забудькуватості.

Учні 5 класу доволі згуртовані та організовані, об'єднані спільними інтересами. Учні класу навчаються із задоволенням, активні, виконують вчасно домашні завдання, на уроках дисципліновані. Проводячи спостереження та опитування виявилось, що такі предмети як математика та англійська мова, викликають у деяких дітей труднощі, а до таких предметів як образотворче мистецтво, трудове навчання, література, українська мова, фізкультура у п'ятикласників викликають захоплення. Деякі учнів, згідно опитування, не встигають за вчителем, хвилюються під час відповіді та виконання завдань біля дошки, не впевнені в тому, що добре запам'ятовують навчальний матеріал. В ході діагностики виявилось, що діти люблять, коли їм пропонують оцінити якість виконання свого завдання.

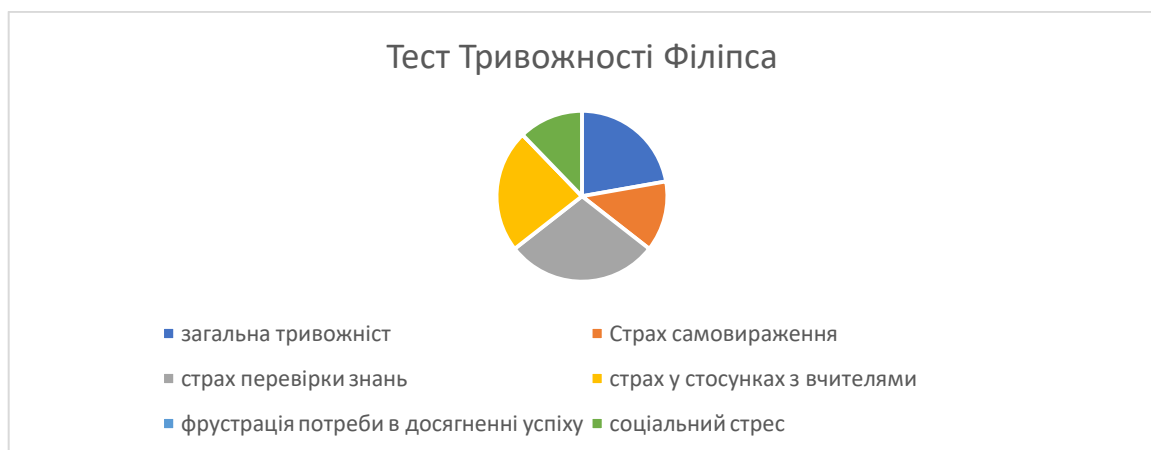
Спілкуючись з батьками, виявила, що ніяких вагомих труднощів у навчанні діти не мають. Інколи батькам не вистачає часу, деяким – терпіння, а іншим знань для того щоб допомогти дитині виконати завдання, не приділяють належної уваги вихованню дітей. Загалом стосунки в колективі товариські,

толерантні, приятельські. Діти можуть організовувати самостійно справи, підтримувати одне одного й допомагати.

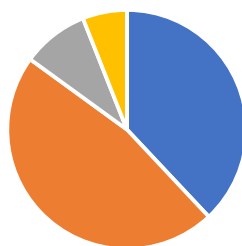
Спостерігаючи за п'ятикласниками, я побачила, що дітям у школі цікаво: вони прагнуть бути активними, відкритими, рухливими, вони хочуть, щоб їх побачив, оцінив новий учитель і помітив у них усе найкраще. Частина дітей переживає перехід у основну школу як важливий крок у своєму житті. Деякі пишаються тим, що вони подорослішали, інші хочуть показати себе з кращої сторони. Адаптація в 5-му класі багато в чому схожа з адаптацією в 1-му класі.

Що викликає стрес у п'ятикласників? Різкі зміни умов навчання, різноманітні та більш ускладнені вимоги, які ставлять до дітей середньої навчальної ланки, навіть зміна «статусу» в початковій школі на «наймолодшого» в середній – усе це є досить серйозним випробуванням. У цей період діти можуть стати невпізнаними: тривога, боязкість чи, навпаки, розв'язність, надмірна метушливість, збудження охоплюють їх. У зв'язку з цим у них може знизитись працездатність, вони можуть стати забудькуватими, неорганізованими.

Але ж і ми, учителі, також проходимо період адаптації: нам потрібно запам'ятати нових учнів, вивчити їхні особливості, переключитися на роботу з п'ятикласниками, враховуючи основні психологічні особливості дітей цього віку. І чим швидше ми, педагоги, і учні знайдемо ті спільні шляхи, тим швидше пройде адаптація в учнів 5-го класу.

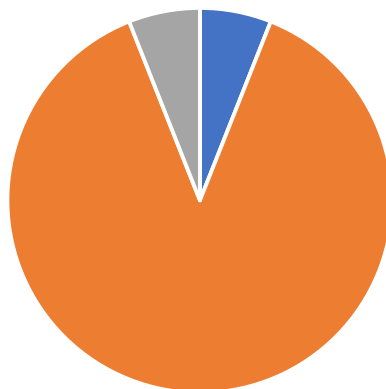

методика визначення мотивації школяра до навчання в школі Н.Лусканової

- високанавчальна активність
- ставлення сформоване до себе як до школяра
- школа приваблює позашкільними справами
- не сформоване ставлення як до школяра
- негативне ставлення до школи

Самооцінка

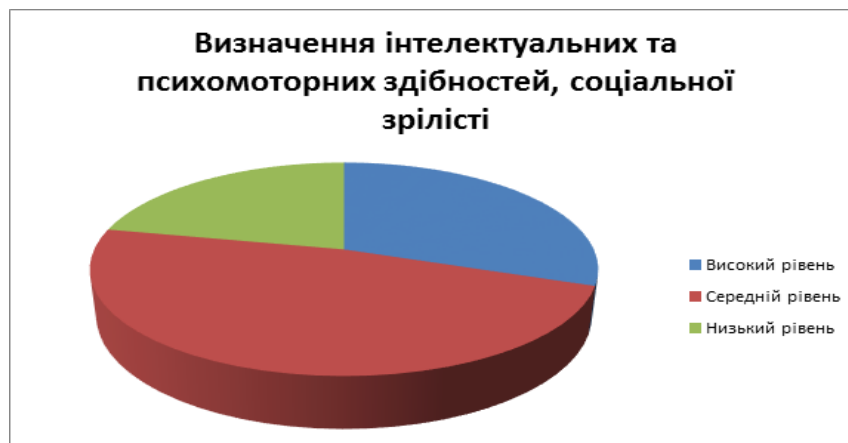
- Лідери
- Соціально бажані
- Відкинуті
- Кв. 4

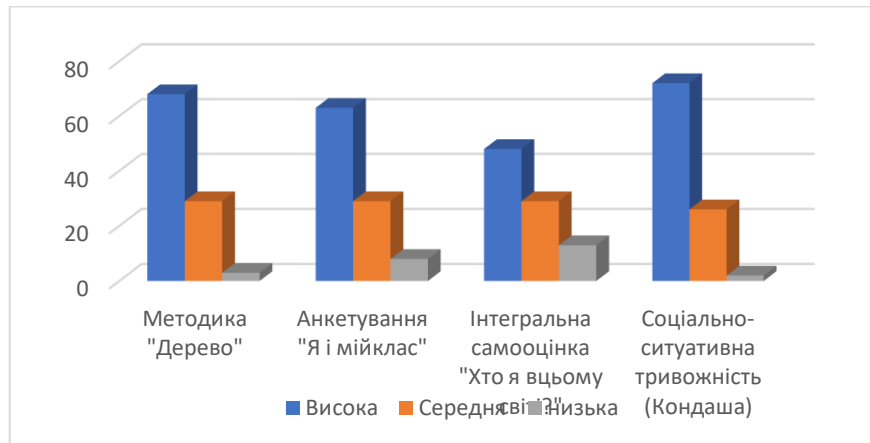
На основі отриманих результатів, було розроблено заходи щодо роботи з п'ятикласниками їх батьками та класним керівником на усунення явища дезадаптації та покращення адаптаційного періоду в здобувачів освіти п'ятикласників:

- індивідуальні консультації батьків здобувачів освіти 5 класу за запитом: «Змінюємо школу», «Зміни в організмі молодшого підлітка», «Помилки сімейного виховання»; «Як спілкуватися з підлітком»; тощо
- індивідуальні бесіди з класним керівником про індивідуальні особливості дітей молодшого шкільного та підліткового віку з наданням рекомендацій класному керівнику щодо взаємодії з учнями, підвищення рівня згуртованості, вироблення напрямків супроводження учнів «групи ризику» відповідно до результатів вивчення психологічної адаптації п'ятикласників;
- проведення занять зі здобувачами освіти на теми: «Як подолати тривогу», «Основи спілкування»,
- залучення «ізолюваних здобувачів освіти» до життя класу та школи, доручення їм виконання різноманітних справ разом із кращими здобувачами освіти;
- розвивальні заняття з дітьми за програмами «Спілкуємося без конфліктів» «Вчимося спілкуватися»;

Для сучасного учня десятого класу, який знаходиться в умовах оновлення змісту освіти, важливою проблемою є соціально-психологічна адаптація до нової ситуації навчання. В першу чергу це адаптація до нового класного колективу (зливання класів, чи перехід з одного класу в другий, або школи), адаптація до великого навантаження на уроках, до нових вимог вчителів.

Старшокласники вступають на особливу сходинку вікового розвитку — період ранньої юності. Юнацтво — це перехідний період між підлітковим віком і дорослим. Фізичний розвиток в юнацькому віці загалом завершується, закінчується статеве дозрівання — більшість хлопців і дівчат цього віку вже в постпубертатному періоді, але з точки зору розвитку психіки, рання юність — час найважливіших і принципових змін. Найсерйозніші перетворення відбуваються у сфері розвитку самосвідомості й ідентичності. Це пов'язано як із внутрішніми, так і з зовнішніми причинами, а саме — зі специфікою соціальної ситуації розвитку, суть якої на цьому віковому етапі полягає в тому, що суспільство ставить молоду людину в ситуацію, коли необхідно здійснити професійне самовизначення в умовах реального вибору. Старшокласники потребують від школи допомоги у визначенні майбутньої професії. На жаль, така потреба часто виявляється невирішеною. Крім того, у десятикласників, котрі зробили професійний вибір, зростає критичність щодо шкільної програми, вони для себе чітко ділять предмети на «потрібні» й «непотрібні», що не може не позначатися на ефективності навчання. Самовизначення пов'язане з потребою старшого школяра зайняти позицію дорослої людини. Дуже часто перехід у старшу школу супроводжується надіями на набуття особливого статусу, і коли новоспечені старшокласники не бачать особливих змін у ставленні до них учителів, часто виникають непорозуміння і конфлікти. Нарешті, більшість десятикласників стикається з різким збільшенням навчального навантаження, що часто призводить до порушень як у фізичному, так і в психологічному стані. Особливу роль тут може відіграти вміння розподіляти час і планувати свою діяльність.

Для успішної адаптації першокласників батькам необхідно:

1. До найдрібніших деталей продумати розпорядок дня школяра з метою збереження нормальної його працездатності.
2. Не перенавантажувати дитину великою кількістю гуртків.
3. Навчити дитину правильно відпочивати.
4. Допомогати у підготовці домашніх завдань (Але не виконувати їх замість дитини!).
5. Навчити дитину готуватися до уроків, складати портфель.
6. Зустрічаючи дитину зі школи, розпитайте її, як пройшов день. Поцікавтеся, що вона робила.
7. Забезпечити психологічну розрядку. Найбільш доцільними засобами психологічного захисту для учнів молодшого шкільного віку є фізичні навантаження (заняття спортом, виконання певних доручень вдома), домашній затишок, спілкування з тваринами, відпочинок на природі, позитивні емоції.
8. Ні в якому разі не займатися «виховною роботою» в поганому настрої! Необхідно чітко визначити, що батьки хочуть від дитини, пояснити їй, що вона робить не так.
9. Завжди підтримуйте та підбадьорюйте дитину, вірте у її сили.
10. Не забувайте говорити дитині про те, як сильно ви її любите.

Вчителям у роботі з першокласниками слід акцентувати увагу на:

- створенні належних умов, комфортного середовища для учнів;
- використанні методів, форм навчання, що відповідають психофізіологічним особливостям розвитку молодшого школяра;
- налагодженні довірливих стосунків з дітьми;
- під час навчального процесу намагатися повністю керувати увагою учнів, з метою розвитку інтересу до навчальної діяльності проводити уроки з використанням ігрових форм та методів роботи;
- необхідно запобігати перенавантаженню дітей, використовуючи під час уроків фізкультхвилинки, хвилинки відпочинку, музичні паузи;
- під час уроків використовувати вправи, ігри, завдання на розвиток уваги, дрібної моторики рук;
- проводити уроки в нестандартній формі (наприклад, спільний пошук необхідного рішення замість традиційного пояснення, що дозволяє дітям бути не пасивними слухачами, а активними співавторами вчителя і т.д.);
- учнів, які відчувають труднощі в адаптації необхідно посадити ближче до вчительського столу, так, щоб вони не відволікали інших учнів, але щоб у разі виникнення труднощів учитель міг вчасно прийти на допомогу.

Рекомендації щодо роботи з учнями 5 класів:

— Розвивати у учнів почуття колективізму, ставити їх в умови де без підтримки однокласників важко обійтись.

- Звернути особливу увагу на тих учнів, яких не сприймає більшість класу.
- Особливу увагу приділити тим учням, що швидко стомлюються, втрачають здатність продуктивно працювати.

Рекомендації до роботи з десятикласниками:

- ставитись до дітей відповідно до їх віку (враховувати вразливість і протиріччя образу “Я”, що формується, прагнення до самостійності, відчуття дорослості, перебудову мотиваційної сфери);
- сприяти формуванню у старшокласників потреби в пошуковій активності;
- надавати підтримку при формуванні у старшокласників якісної зміни самосвідомості; сприяти формуванню відчуття відповідальності, рівня суб’єктивного контролю, рефлексії.